

ПРОБЛЕМА РОЗБІЖНОСТІ ФУНКЦІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОBOB'ЯЗКІВ БУХГАЛТЕРА

*Кондрюк Л.В., к.е.н., доцент,
Подільський державний аграрно-технічний університет*

У статті розглянуто проблему невідповідності функцій бухгалтера функціям системи бухгалтерського обліку та причини її виникнення, зроблено припущення у зростанні функцій обліку на потребу систем вищого порядку

In the article the problem of disparity of functions of accountant is considered to the functions of the system of record-keeping and reason of its origin, supposition is done in growth of functions of account on the necessity of the systems of higher order

Постановка проблеми. Зміна вектору розвитку України від адміністративної до ринкової економіки, переорієнтація суб'єктів до нових реалій господарювання спричинила необхідність переглянути теоретико-методологічні підходи до будови системи бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим є потреба переглянути функції обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про актуальність обраної теми дослідження. Питання функцій обліку розглянуто в працях: Бутинця Ф.Ф., Валуєва Б.І., Голова С.Ф., Кіндрацької Л.М., Малюги Н.М., Моссаковського В.Б., Петрука О.М., Правдюк Н.Л., Пушкар М.С., Чижевської Л.В., Хомина П.Я. Вагомий внесок у розбудову функціональної системи обліку зроблено Кірейцевим Г.Г. Однак, економічні перетворення потребують комплексного вивчення функцій системи обліку в Україні.

Попередні результати наших досліджень вказали на розбіжності у переліку та змісті функцій обліку, потребу у глибокому осмисленні виявлених протиріч [3; 4].

Цілі статті. Метою статті є оприлюднення власного бачення автора на причини розбіжностей функцій системи обліку та функцій обліку.

Виклад основного матеріалу. Розширення функціональних обов'язків бухгалтера спостерігається у господарському житті, відмічено у наукових працях, передбачено у навчальному процесі. "Класифікатором професій (ДК003:2005) передбачено таку професію як менеджер з бухгалтерського обліку – код професії 1475.2" [9, с.14].

М.С. Пушкар відмічає потребу у створенні на підприємстві служби інформаційного менеджменту. Л.М. Кіндрацька підтримуючи таку пропозицію вважає: "треба доводити здатність вітчизняної системи обліку продукувати інформацію, потрібну управлінцям" [1, с.30].

С. Кузнцова вважає, що розгляд бухгалтерського обліку як відокремленої, самостійної системи "ізолює службу бухгалтерії від економіки підприємства, відокремлює бухгалтера від команди управлінців" [6, с.12-13].

В.Б. Моссаковський влучно відзначає, що на кожному конкретному етапі функції та завдання обліку істотно змінювались та розширювались [7, с.18-19].

При адміністративно-плановій економіці функціональні обов'язки управлінського персоналу загалом, та бухгалтера зокрема були чітко визначені. В умовах розбудови ринкової економіки обов'язки бухгалтера значно урізноманітнилися, а отримана інформація розглядається як "фактор виробництва". Податкові платежі, розмір яких залежать від сформованої бухгалтером інформації, мають визначальний вплив на результати діяльності, якщо не більше – визначають життєдіяльність суб'єкта господарювання. Успішна господарська діяльність на ринку обумовлює пошук нестандартних підходів до управління та оперування інформаційними потоками, ставить нові запити (функції) до бухгалтера.

Якщо раніше бухгалтер виконував внутрішні функції системи обліку (виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації) для формування чітко регламентованої державою звітності; то на даний час (крім вище означених) бухгалтер має бути готовий до інформаційних запитів керівництва, акціонерів та інших користувачів. При цьому вимоги до інформації можуть охоплювати весь спектр чи частину відображуваних в системі обліку фактів господарського життя та, одночасно, наслідки "облікової інтерпретації" останніх.

Означений попит на інформацію обумовлює необхідність для бухгалтера перебирати на себе функції управління, що обумовлює інтеграцію з іншими функціями управління (аналізом, контролем

та ін.). Зважаючи на це, керівництву має бути вигідно утримувати цілісність системи обліку. Відсутність контролю за веденням обліку спричинила порушення бухгалтерами не лише принципів, але і системності бухгалтерського обліку: ігнорується суцільне відображення фактів господарського життя, проводиться документування "вигаданих" операцій з метою створення "вигідних" інформаційних потоків для зменшення податкових платежів чи позиціонування підприємства на ринку.

Не можна заперечити дію "ринкових важелів" в системі обліку, коли керівництву вигідніше оплатити штрафні санкції, аніж винаймати фахівця, нести витрати по організації облікової роботи.

У зв'язку із цим, проблема цілісності обліку криється не в інтеграції з іншими функціями управління, а в економічній ефективності його як інформаційного ресурсу суб'єкта господарювання. Іншими словами керівнику має бути вигідно фінансувати бухгалтерський облік і отримувати весь спектр необхідної йому інформації; так як і державі вигідно контролювати цю сферу діяльності, забезпечуючи виконання соціальної функції обліку в Україні. Для підтримання системи обліку в дієвому стані бухгалтер виконує внутрішні функції обліку, а для інформаційних вимог користувачів перед ним ставляться додатково і зовнішні функції.

Чижевська Л.В. вважає: "оновлена роль бухгалтерського обліку полягає у здатності виконувати такі функції: прийняття рішення щодо стратегічного розвитку та попередження негативних тенденцій у бізнесі". У зв'язку із цим спостерігається явище професійної мобільності, під якою автор розуміє "зміну сфери діяльності на іншу носієм одних професійних знань. Наприклад, бухгалтер переходить на роботу економіста чи фінансиста" [10, с. 33].

С.Кузнецова пропонує визначати сучасні функції бухгалтера за новою структурою посадової інструкції облікового працівника, що не вирішує питання теорії [5, с. 8-13].

В. Сопко вважає, що управляти господарством можна тільки на засадах ринкової логічної системи та структури обліку як мови бізнесу, що включає відповіді на питання:

- що я хочу робити на ринку (бізнес-план);
- що я фактично зробив – дані книги реєстрації, аналітичних та синтетичних рахунків відповідно до принципів;
- чи так я зробив як хотів (система контрольних таблиць з визначенням відхилень до задуму (плану);
- що і як робити далі, щоб мати успіх на ринку (система аналітичних таблиць). Автор вважає: "сьогодні наука "бухгалтерський облік" – рахунковедення – як система знань – це сукупність таких складових: бухгалтерський облік, бухгалтерський контроль, бухгалтерський аналіз та бухгалтерський аудит як вид контролю" [8, с. 9-10].

У результаті дослідження встановлено "нашарування" зовнішніх функцій на внутрішні (останні зберігають цілісність системи) обліку. Схематично це зображено на рисунку 1, однак необхідно зауважити, що поділ на системи та перелік пропонованих функцій є умовний і відображає бачення автора на даному етапі дослідження.

Більшість з внесених до переліку функцій обліку обґрунтовано Кірейцевим Г.Г., який вважає: "Функції обліку - головне в діяльності обліково-аналітичних служб підприємства. Це в рівній мірі відноситься і до діяльності окремих працівників – суб'єктів управління, на яких покладені обов'язки по організації і веденню бухгалтерського обліку" [2, с. 50-56].

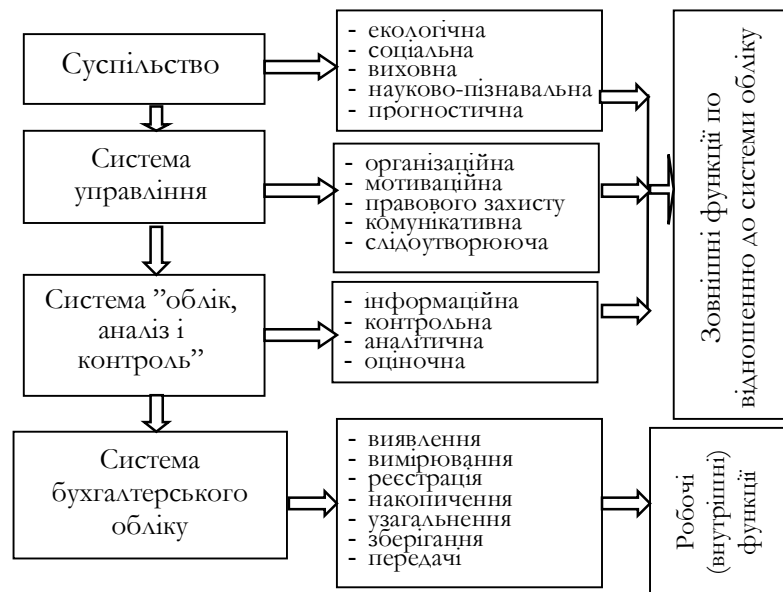

Рис. 1. Прояв функцій системи обліку на вимогу запитів вищих систем

Системі обліку задаються функції систем вищого порядку, що визначають її структуру та особливості функціонування, чим більше запитів – тим більше специфічних характеристик підсистеми.

Разом із тим, виконання системою обліку своїх функцій має визначальний вплив на характеристики систем вищого порядку. Без необхідної інформації система управління не буде працювати.

Означений взаємозв'язок систем як прояв принципу комплементарності є визначальним аргументом необхідності збереження системи обліку і потребує детальнішого осмислення на кожному з динамічних рівнів будови систем.

В цьому контексті підтверджується висновок попередніх досліджень.

Суб'єкт системи (бухгалтер) відіграє активну роль по відношенню до об'єкту. За допомогою виконуваних ним функцій суб'єкт заставляє процеси, що відбуваються в об'єкті розвиватися у відповідності із заданою програмою.

Кожен елемент системи бухгалтерського обліку може виконувати свою індивідуальну функцію лише в тому випадку, коли він внутрішньо організований, а інші компоненти певним чином пов'язані між собою. Тому виявляється доцільним розглянути взаємодію підсистем бухгалтерського обліку.

Висновки. Порухення цілісності системи обліку спричинено не інтеграцією обліку з іншими функціями управління, а пов'язане із відсутністю контролю та матеріальної відповідальності суб'єктів господарювання за порушення організації та дотримання системності обліку на підприємстві. Облікова інформація як "фактор" господарювання має давати більший ефект, аніж втрати від необізнаності, штрафних санкцій чи зниження позицій підприємства на ринку.

Протиріччя, що виникає між функціями бухгалтера та системи обліку обумовлено "нашаруванням" функцій системи управління та інших систем вищого порядку. При цьому потребує подальшого дослідження ідентифікація систем та вивчення їх у взаємодії в перехідних період формування економіки ринкового типу в Україні.

Література.

1. Кіндрацька Л. Теорія бухгалтерського обліку: сучасні реалії оновлення // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 12. – С. 30-33.
2. Кірейцев Г.Г. Функції обліку в системі управління сільськогосподарським виробництвом. – Київ: Видавництво УСХА, 1992. – 240 с.
3. Кондрюк Л.В. Облік в системі управління та його функції в Україні // Збірник наукових праць ПДАТУ. – 2006. – Т.1. – С. 257-260.
4. Кондрюк Л.В. Об'єктивні та суб'єктивні підходи до переліку та сутності функцій обліку // Збірник наукових праць Черкаського технологічного університету. – 2009. – Ч.ІІІ. – С. 264-266.
5. Кузнецова С. Організація бухгалтерського обліку з огляду на організаційну структуру суб'єктів господарювання // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - № 10. – С. 8-13.
6. Кузнецова С. Система бухгалтерського обліку: методологічні та правові аспекти формування // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. –

С. 12-16.

7. Моссаковський В. Концепція побудови бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. -2008. - №10. – С. 18-25.

8. Сопко В. Глобалізаційні процеси та їх вплив на бухгалтерський облік // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - № 10. – С. 2-22.

9. Цветкова Н. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень // Бухгалтерський облік і аудит. -2008. - № 3. – С. 14-16.

10. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку: Монографія/ Л.В. Чижевська. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 528 с.